

ŽINIASKLAIDA IR AGRESIJA

Prof. hab.dr. Gediminas Žukauskas¹
doc.dr. Robertas Veršinskas²
doc.dr. Algis Jasulaitis³

¹Valstybinė teismo psichiatrijos tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos,
²Mykolo Romerio Universitetas,
³Vilniaus Universitetas

¹A.Kojalavičiaus g.121, LT– 11106, Vilnius
Telefonas (8 ~52) 46 05 43, (8 ~686) 10984
Elektroninis paštas g.zukauskas@gmail.com

S A N T R A U K A

Pasimetėme savyje ir tarp savęs: per šimtmetį įvyko tiek ir tokių dalykų, kad protas nesugeba jų permastyti – visi dėsniai (fizikos, moralės) ištirpo, nusitrynė... Tapo niekiniais net Dešimt Dievo įsakymų. Moralė – kas tai? Ji neteko ribų, išskydo, o mes tapome žele – tiek materialiai, tiek moraliai: galime ką norime sakyti, ką norime rašyti. Kas įžūlesnis – to tiesa, kas be ribų – tas pirmas. Jeigu dar tavyje išlieka bendravimo normos, tai esi kvailys, bailys ir atvirksčiai – iš baimės tampa agresyvūs. Agresija, savižudybės, antisocialinė elgsena – daugiapriežastinis reiškinys paplitęs visais laikais nuo seniausiai žinomų laikų iki šių dienų – visose konfesijose ir šalyse. Tačiau niekada tai nebuvo taip plačiai nušviečiama žiniasklaidoje ir masinėse informacijos priemonėse (MIP), kurios niekada taip neįtakojė mūsų visuomenės, jos politinio gyvenimo ir mūsų pačių.

Šiame darbe atskleidžiamas MIP (TV, interneto, dienraščių) daroma įtaka visiems mūsų visuomeniniams sluoksniams. Įvairių negatyvių reiškinų propagavimas šiomis priemonėmis, jų poveikis jaunimui bei viso to pasekmės. Politikų ir politinių partijų sluoksnių MIP panaudojimas įvairiems tikslams bei poreikiams. TV laidų įtaka smurto, agresijos, suicidų, nusikalstamumo atsiradimui. Įvairios kino produkcijos poveikis mūsų moralei, gyvenimiškų vertybių perikainavimui ir dinamikai.

ĮVADAS

XXI a. žmogus daugelyje pasaulio šalių tapo laisvas – turime mintyje virtualiąją laisvę, kai žmogus gali bendrauti su kitais iš bet kurio Žemės kampelio, tam tereikia tik šiuolaikinių ryšio priemonių – televizijos, radijo, interneto, telefono. Galima semtis žinių,

pamatyti, išgirsti, perskaityti patinkančių ar ne asmenybių pasisakymus, juos savaip interpretuoti. Tačiau štai kur slypi masinių informacijos priemonių paradoksas – žinių srautas dažniausiai lieka vienkryptis: gauni informaciją, ją „suvirškini“ ir sprendi, kaip ją vertinti, tikėti ar netikėti, kaip po to elgtis. Žmogaus nuomonės jau nebeklausia. Dingsta atgalinis ryšys. Anksčiau, gavus krislą informacijos (nors ir menką gandelį), galima buvo aptarti su kaimynais, draugais, bendradarbiais. Kildavo aršios diskusijos, kartais su kraujo praliejimais, tačiau egzistavo (kad ir „virtuvinė“) politika. Dabar to praktiškai nėra. Žmonės užsidarė savo pasaulėliuose, prie kompiuterių, televizorių ekranų. Neliko noro bendrauti – kažkur eiti, pasišnekėti su „gyvu žmogumi“, klausytis, diskutuoti, neigti arba teigti. Daug paprasčiau ir pigiau tiesiog įsijungti telefoną, pasiųsti trumpąją žinutę ir įsivaizduoti, kad tai ir yra bendravimas. Žmogus šiais laikais užsidaro savyje lyg kiaute ir milžiniškame informacijos sraute lieka vienas su savo mintimis, norais, fantazijomis. Iš šalies gauna nurodymus, ką pirkti, kaip elgtis, už ką balsuoti, kas šiame pasaulyje yra gerai, o kas blogai. Asmens vidus tampa nebesvarbus, vidinis balsas į išorę neprasiveržia. Formuojamas žmogaus įvaizdis, tipažas, elgsena. Dar ne taip seniai esminiai gyvenimo dėsniai, postulatai, norminiai, teisiniai aktai prieš priimant buvo ilgai aptarinėjami, diskutuota dėl jų tikslingumo ar pražūtingumo. Dabar to nebereikia: atsiversk laikraštį, įsijunk televizorių ar „įlįsk“ į internetą, ir žinosi, kokių automobiliu važiuoti, kokį kaklaraištį pasirišti, kur valgyti, ką gerti, jei nori „išipaišyti“ į vienokio ar kitokio visuomenės sluoksnio gretas. Tik niekur nerašoma, apie ką šneka, ką jaučia žmonės, į kurių protus visa ši informacija nukreipta, kas juos dvasiškai vienija.

Yra pasaulyje nemažai žmonių, sugebančių pasinaudoti informacijos laisvės suteiktomis galimybėmis – ar asmeniniais tikslais, ar siekiant padėti kitam. Kai kurie iš jų yra be galo gabūs ir sugeba valdyti finansinius srautus. Jiems reikalingas įvaizdis, teisinga teisėsauga (be ironijos), kuri gintų juos nuo tinginių ir girtuoklių savivaliautojų. Jie turi savo įtakos priemones: politikus ir TV kanalus, laikraščius, skrajutes, ledų sraigtasparnius, paklusnią atstovų „armiją“. Tarybų laikais politinė partija buvo vienintelė ir „teisingiausia“. Dabar, laisvoje Lietuvoje, daugybė partijų partijėlių, kurios nori pasireikšti visais įmanomais būdais. Paprasčiausia tai padaryti iškeliant savo lozungus ir kritikuojant (kartais gal ir ne visai korektiškai) kitų partijų principines nuostatas. Tik štai kas įdomu: kaip, kur ir su kuo žmogus, gaunantis visą šią informaciją, galėtų pareikšti savo nuomonę, pakritikuoti, aptarti? A priori masinių informacijos priemonių įtaiga akivaizdi, gal ir net per daug, nors iki užmarių lygio dar toloka. “Jeigu išspausdina, vadinasi taip ir yra”, “jei pasakė, kad galima laimėti nors ir milijoną,

vadinas, kažkas gali laimėti”. Tam ir reikalinga televizija, laikraščiai, „žvaigždės“ (pavyzdžiui, sportininkai, aktoriai ar dainininkai), kurie neša tiesos žodį į mases, ir jais tiki, neretai be jokios kritikos.

Šis darbas – ne analitinės disertacijos lygio problemos gliaudenimas, o pamąstymas keliais aspektais:

1. Pasaulis sunerimęs masinių informacijos priemonių įtaka žmonėms, ypač jaunimui – ką, kaip, kada mato, girdi (tikėkimės, ir skaito) vaikai, paaugliai ir jaunuoliai.
2. Kaip ir ką tai gali įtakoti.
3. Mūsų masinės informacijos priemonės.
4. Ar mes tokie blogi ir nevykėliai, kaip bandoma įteigti.
5. Pasigirkime ir pasipatriotinkime.

1 aspektas. Rusijoje, Sankt Peterburgo psichosomatiniame centre (1), Aleksandro ligoninėje, nuo naujos priklausomybės – priklausomybės nuo interneto – gydomi jau ne vienetai, o šimtai pacientų. Atlikus tyrimus, buvo nustatyta, jog dauguma vyresniųjų klasių mokinių pirmenybę teikia virtualiajam bendravimui, o su „realiais“ vienmečiais stengiasi nebendrauti. Healthscout (2) dienraštis pastebėjo, kad pagyvenusioms moteriškių, kasdien žiūrinčių „muilo operas“ ir pokalbių laidas, kognityvinės funkcijos suprastėja. Tiesa, tyrėjai nesutaria, ar būtent televizijos laidos veikia pažintines funkcijas, ar šias laidas renkasi žmonės, jau turintys minėtą patologiją.

Tikriausiai ir Lietuvoje paskaičiuota, kokią dalį laiko smurto vaizduose užima atskiros jo rūšys, o rusų mokslininkų duomenimis smurto televizijos laidoose 30 % sudaro žudynės, 21 % – muštynės, sužalojimai; seksualinė prievarta – 17 %, katastrofos – 11 %, įžeidinėjimai – 10 %, grupinės agresijos išpuoliai (karai, teroro aktai) – 11 % (3). Bet kuriuo Rusijos televizijos kanalu dienos metu per pirmąją valandą galima pamatyti 7-8 nužudymus ir begalę girtuoklystės scenų. Susidaro toks išpūdis, jog ryte pakilę iš lovos rusai tik ir galvoja, kaip išgerti alaus, su draugais ištuštinti butelį degtinės, duoti kam nors į snukį, madingame klube užsirūkyti cigaretę ir „laimingai praleistos“ dienos finale ką nors parsigriauti į lovą, išprievartauti ar bent apiplėšti turtuolį. Rusijos Federacijos valdžia propaguoja šeimos tvirtybės, motinystės nacionalinius projektus, o valstybinė televizija tiražuoja girtuoklystes, gaujų karus, paleistuvystę ir kitokią moralines normas griauančią informaciją. Plačiai paviešinama, kas, su kuo, kur ir kada miega, ką veda ar su kuo skiriasi. Jei carinėje Rusijoje skyrybos sudarė 0,4 %, tai šiuo metu išyra

kas antra santuoka. 50 % apklaustųjų toleruoja neištikimybę santuokoje, 73 % atlaidžiai žvelgia į prostituciją, ir beveik visi užmerkė akis girtuoklystei (4). Atlikus panašius statistinius tyrimus Lietuvoje, rezultatai ko gero nedaug skirtusi – vis dėlto, ilgalaikės „vyresniojo brolio“ įtakos pasekmės jaučiamos dar ir šiandien.

Valdyti pasaulį masinių informacijos priemonių pagalba nėra sudėtinga, jei tu esi šios srities profesionalas. Tereikia stimuliuoti žmogaus pirmapradžius instinktus – norą nedelsiant praturtėti, nepajudinant nė piršto. Organizuojamos loterijos, lažybos, rengiami įvairūs konkursai, įtraukiant net vaikus (vaikų Eurovizija) (5). Žymus rusų aktorius Jurijus Solominas yra pasakęs: „Propaguojant savotišką gyvenimo būdą, daug prisidėjo televizija. Kai reklaminis vaizdo klipas iš televizoriaus ekrano man baksnoja į veidą: „Tai tavo gyvenimo stilius“ – aš noriu sudaužyti televizorių. Arba spjaudausi. Todėl, kad mane tai erzina“.

2 aspektas. Ką tas paprastas žmogelis turi padaryti, kad pasiektų tokį lygį, nusipirktų tokį brangų automobilį ar tokius madingus drabužius? Nužudyti, apiplėšti? Vienus reklama nervina, bet atsiranda pasiryžusių padaryti nusikaltimą, kad tik pasiektų tą mirazą. Panašūs kvietimai „gauti viską ir iš karto“ sukiršina vaikus ir tėvus, anūkus ir senelius. Bet juk taip neteisinga! Prioritetinis gyvenimo „stilius“ turėtų būti šeimos gerovė (6).

Žiniasklaida plačiai trimituoja apie kai kurių asmenų uždirbtus pinigus: tenisininkė M.Šarapova 26 milijonus JAV dolerių, Comedy Club pramogų verslo atstovai – 10 milijonų, K.Sobčak (televizijos „žvaigždė“) – 1,2 milijono per metus, o tuo tarpu akademikas Sergejus Kapica, 30 metų išdirbęs televizijoje, be abejo, jokiuose turtingų žmonių sąrašuose neregistravo (7).

Lietuvos turtuoliai reklamuoja dviem būdais: provokuoja arba paprastų tautiečių pavydą bei neapykantą savo atžvilgiu, arba norą pasiekti tokių pat aukštumų – galima tik spėlioti, kurios pusės atstovų yra daugiau. „Negausiame“ sąrašė iš 30-ties finansų elito atstovų pats „neturtingiausias“ – krepšinio legenda A.Sabonis, turįs „tik“ 100 milijonų litų, bet užtai turime penkis milijardierius (8). Ko siekiama tokia reklama ir reitingais – tautos darnos, pamėgdžioti kitas šalis, kažko kito?

Masinėmis informacijos priemonėmis gudriai naudojasi tiek kulto atstovai, tiek ir šarlatanai – įvairių sektų pasekėjai ir adeptai, šundaktariai, astrologai, raganiai, būrėjai, magai. Tai labai jaudina Rusijos ir kitų pasaulio valstybių psichologus (9).

Ypatingu atkaklumu, peraugančiu į išžulumą ir akiplėšiškumą, pasižymi įvairaus plauko scientologai, propaguojantys pseudomediciną, kurios pagalba iš žmogaus organizmo neva

pašalinami toksinai ar narkotikai, ir žmogus visiškai pasveiksta, o narkomanai atsikratantys priklausomybės. Egzistuoja „dianetikos“ centrai, besivadinantys psichologinėmis organizacijomis, teikiantys tik psichologinę pagalbą. Habardo koledžuose mokoma, kaip organizuoti administracinį įmonių darbo valdymą, siekiant užtikrinti jų pelningumą (Kas, jei kartu mokosi ir konkurentai?). Kiek visos šios organizacijos duoda naudos, galėtų papasakoti ir Lietuvos eksplotikai ir eksministrai, bet be žiniasklaidos jie gal niekada ir nebūtų sužinoję apie jų egzistavimą (10).

Vienas tautos sąžinės balsų – poetas Justinas Marcinkevičius yra pasakęs: „Objektyvios sąlygos pagimdo nusikalstamumą. Manau, kad prie viso to prisideda ir iš Vakarų plūstanti lengva, populiari, „purvina“ kultūra, neregėtas sekso demonstravimas. Kino salėse, TV ekranuose jaunas žmogus nuolat mato, kaip lengva nušauti žmogų. Šiandien juk filmų herojus yra šaudantis žmogus. Klesti jėgos ir pinigų kultas, galima tarti, žudymo džiaugsmas. Tad ir jaunuolis, kažkaip įsigijęs ginklą, per daug nesikankina ir nesuka galvos: šauti į žmogų ar ne. Be to, jis visko nori. Mato važinėjančius prabangiais automobiliais. Ir jis nori. Jaučia, kad dirbdamas vargu ar to pasieks, bet šaudamas ar vogdamas čia pat pasisavins. Filmų serialuose visi taip daro. Manau, kad „nefiltruodama“ šių dalykų tiek TV, tiek spauda savotiškai dalyvauja jauno žmogaus moraliniame „atsipalaidavime“. Juk absoliučiai panaikintas bet koks tabu. Štai jaunos merginos nesivaržydamos žaismingai demonstruoja savo grožybes, erzina ir kelia vyrų seksualinius interesus. Lengvai prieinamos... Tai ar nėra ir jų kaltės, kad vėliau būna išniekintos, nuskriaustos. Dabar jau tradicinis tapo Druskininkuose vykstantis šokių maratonas. Aš niekaip nesuprantu, ar šiame kurortiniame mieste vykstantis renginys yra šokiai ir kas iš jų lieka. Man baisu žiūrėti į tuos jaunos, nusikamavusius žmones, kurie įsikibę vienas į kitą neva šoka. Juk svarbiausia kaip nors judėti, nė minutei nesustoti. Arba ilgiausio bučinio konkursas. Po valandos tai jau ne žmonės, o gyvuliai. Šių renginių organizatoriai išgirdo, kad Vakaruose pasitaiko tokių puikių „pramogų“ – tad kodėl gi mums, lietuviams, jų nenusikopijavus? Juk ir mes einame į Vakarus. Deja, žygiuojame nusigriebę pačias primityviausias, blogiausias Vakarų masinės kultūros apraiškos normas.“ (11).

Agresiją, prievartą, smurtą pasigardžiuodami demonstruoja filmai. Lakią frazę „Nemėgsti prievartos – nevaikščiok į kiną“ į pasaulį paleido kinų tautybės režisierius, jau senokai klasiku vadinamas John Woo. Jo filmai seniai pelnė „kruvinų baletų“ epiteta. Viename Honkonge sukurtame filme jis sugebėjo „numarinti“ 80 personažų (12). O filmas „Užmušti Bilą I ir II“?

Prof. R. Tidikis ir G. Leškevičienė apklausė kelis šimtus 12-16 metų amžiaus Vilniaus ir Alytaus rajonų mokinius, siekdami nustatyti į lietuviškos televizijos eterį patekusios smurtinės informacijos poveikį auditorijai. Autoriai nustatė, jog žiniasklaida Lietuvos nepilnamečių nuostatas ir elgesį formuoja ne visai tinkama linkme, tačiau vaikų požiūris į televizijos demonstruojamą smurtą labiau teigiamas, negu neigiamas. Agresija, pasirodo, išmokstamas dalykas, ir kuo anksčiau vaikystėje stebimos smurto apraiškos, tuo jos labiau „įauga“ į kraują. Kuo daugiau malonių emocijų paaugliai patiria stebėdami smurtą ekrane, tuo labiau linkę smurtauti patys. Ginklų demonstravimas ekrane taip pat didina nepilnamečių agresiją. Apskritai stalo diskusijų metu pedagogai teigė, kad mokinių elgesys prieš 5-15 metų nebuvo toks agresyvus. Jų nuomone, įtakos paauglių agresijai turi smurtinio pobūdžio informacija, šiandien nesunkiai prieinama interneto, televizijos ir kitų žiniasklaidos priemonių pagalba (13).

Vaikų, jaunimo auklėjime didelę įtaką ir galią turi bažnyčios atstovai. Gaila, tačiau jie nesutiko dalyvauti išplėstiniame agresijos priežasčių tyrime. Buvo apklausta virš tūkstančio įvairių profesijų asmenų – policininkų, kareivių, sportininkų, bendrosios praktikos gydytojų, žudytis bandžiusiųjų, nusikaltimus įvykdžiusiųjų ir nuteistųjų (abiejų lyčių atstovų), bei nusikaltėlių, kuriems po įvykdytų nusikaltimų paskirtas priverstinis gydymas psichiatrinėje ligoninėje (spaudoje). Tyrimo metu nagrinėtos galimos agresijos priežastys ir kelta hipotezė, kad klierikų auklėjimas, viena vertus, galėtų turėti didžiulę įtaką auklėjant jaunimą, slopinant pyktį, agresiją, ugdant krikščioniškas vertybes, o iš kitos pusės, kai kurias klierikų ugdymo metodikas galbūt galima būtų pritaikyti agresyvaus visuomenės elgesio prevencijai.

Visuomenės masinės informacijos priemonės užima ypatingą vietą masinių nelaimių, teroro aktų nušvietime. Galima būtų išskirti dvi grupes žiūrovų: vieni bailsi, piktinasi ar gailisi, tačiau vis vien negali atitrūkti nuo bailsus vaizdus rodančių televizorių ekranų, o kiti (dažniausiai vaikai ir paaugliai) – yra itin imlūs agresijos, teroro, karo veiksams. Televizija perduoda informaciją apie įvyki, instruktuoja aukas apie pagalbą ir savipagalbą. Tai komunikacijos ir vilties šaltinis. Vis dėlto žiaurių katastrofų vaizdų stebėjimas gali turėti ir neigiamą poveikį, ypač vaikams. Po panašių reportažų pajutus nuovargį, susierzinimą, nemigą ar sapnuojant košmarus, televizijos geriau nežiūrėti ir nelaimių tematika nediskutuoti, ypač prieš miegą. Po 2001-ųjų metų rugsėjo 11-osios išpuolio JAV šeimose televizorius buvo įjungtas vidutiniškai 7 val. per dieną, o „ištikimiausi“ žiūrovai, deja, buvo vaikai. Stebint besikartojančias lėktuvų atakas vaikų psichika traumuojama, gali kilti neigiamų psichologinių reakcijų. Tėvai,

žiūrėdami panašius reportažus kartu, galėtų atžaloms paaiškinti, jog pasaulyje yra nemažai ir gerų žmonių, kurie nelaimės atveju pasiryžę pagelbėti, ir kad televizijos naujienų tarnybos paprastai nepabrėžia gerų darbų, malonių įvykių, galbūt vykstančių visai netoliese, o katastrofos, nors ir išpūdingos, yra toli ir vaiko greičiausiai nepasieks (14).

Žiniasklaidos atstovai pamėgę vieną temą, skaudžią šeimai, artimiesiems – savižudybę. Tai bendražmogiška, pasaulinė problema. Savižudybių prevencija problema atskirose šalyse vykdoma skirtingai, taikant įvairias priemones ir būdus. Deja, tenka pripažinti, kad Lietuva savižudžių skaičiumi 100000 gyventojų tvirtai pirmauja Europoje ir pasaulyje. Masinės informacijos priemonių atstovai labai dažnai „smaguriauja“ savižudybės tematika. Pasak prof. D.Gailienės, publikacijos apie savižudybes tampa vadovėliais, pateikiančiais tikslias instrukcijas, kaip nusižudyti; romantizuojamas pasitraukimas iš gyvenimo, jaunuoliai mėgdžioja kitų, ypač autoritetų, elgesį (vadinamasis Verterio efektas) (15). Todėl doc. D.Pūras ragina žiniasklaidą, aprašančią savižudybes, būti socialiai atsakingą.

Oksfordo savižudybių tyrimo centro koordinatorė Sue Simkin teigia turinti aiškių įrodymų, kad savižudybes skatina žiniasklaidos pranešimai, kuriuose išsamiai aprašomi nusižudymo būdai, užuojautos ir nekrologuose idealizuojami velioniai. Šiame centre apibendrinta 90 tarptautinių tyrimų, vertinant žiniasklaidos priemonių įtaką savižudybėms. 21-me iš 30-ties tyrimų nustatyta, kad savižudybių padaugėja pasirodžius spaudoje pranešimams minėta tematika. 10 tyrimų atskleidė tiesioginį ryšį tarp pranešimų apie savižudžius ir savižudybių, įvykusių po šių aprašymų. Nustatyta, kad žmonės labiausiai skatina žudytis žiniasklaidoje platinami vaizdai, kuriuose išsamiai aiškinama savižudybės eiga. Pranešimai, kuriuose savižudybė pateikiama kaip natūralus ir savaime suprantamas atsakas į problemas, tokias kaip nesugebėjimas pasiekti svarbių tikslų, sudėtingi santykiai su artimaisiais ar finansinės krizės, stumia žmogų į savižudybę. Tokį pat efektą turi ir savižudybės prilyginimas tragiškam ar herojiškam veiksmui, kurį įvykdo tas, kuriam gyvenime gal ir visai nieko netrūko. Todėl žiniasklaida neturėtų savižudybės vaizduoti taip, kad asmuo, sugalvojęs atimti sau gyvybę, manytų, jog šitaip jis kažkam atkeršys, ras ramybę ar bent pelnys aplinkinių simpatiją. Didžiosios Britanijos nusiskundimų spauda komisija paragino žmones pranešti apie visus straipsnius, kuriuose, jų manymu, pernelyg išsamiai pasakojama apie savižudžius (16).

Apibendrinus tyrimus ir nustačius glaudų ryšį tarp žiniasklaidoje pasirodančių reportažų ir jų efekto, skatinančio nusižudyti psichiškai nestabilius asmenis, buvo paruošta rekomendacinio pobūdžio plati studija apie savižudybių pranešimo pobūdį masinėse informacijos

priemonėse. Šiame darbe bendradarbiavo NIHM (Nacionalinis JAV psichikos sveikatos institutas), narkotikų kontrolės administracija, PSO (Pasaulinė sveikatos organizacija), taip pat Švedijos bei Naujosios Zelandijos savižudybių prevencijos centrai. Šioje studijoje pateikiamos rekomendacijos masinės informacijos priemonėms, kaip apklausti savižudžio gimines, šeimos narius, kokius klausimus galima užduoti, kaip vertinti situacijas, kad kuo objektyviau, nežeidžiant artimųjų ir neskatinant pamėginti nusizudyti aplinkinių, būtų apšviestos savižudybės aplinkybės (17).

Rusų autorių duomenimis 2007 m. nusizudė apie 3000 paauglių. Pagrindinės priežastys – socialinės: milijonai rusų neprisitaikė prie kapitalizmo, šeimose skurdas, tėvų girtuoklystės veikia paauglių psichiką. Bet yra ir specifinių paauglių savižudybių motyvų. Psichologai teigia, kad vaikų psichiką labai veikia žiniasklaida, kompiuteriniai žaidimai. Nutaręs nusizudyti, toks vaikas nesuvokia realybės: mano turintis kelias gyvybes, kaip žaidimuose, todėl šį kartą dar nemirsiąs iš tikrųjų. Kitos savižudybių priežastys – nesklandumai šeimoje, tėvų bėrimai, taip pat nelaiminga meilė. Net 60 % jaunuolių savižudybių atvejų kaip katalizatorius suveikia alkoholis, narkotikai. Pastaruoju nauju savižudybių generatoriumi tapo televizija. JAV tai pastebėjo senokai, tačiau Rusijoje su tuo vis dar nesusitaiko. Kada abu paauglio tėvai dirba, pagrindiniai paauglio draugai ir auklėtojai tampa internetas ir televizija. Teatras ar kinas tapo ne visoms šeimoms prieinama pramoga. O provincijoje (bet nebūtinai tik ten) televizijos programų žiūrėjimas tapo vienintele užklasine veikla. Rusijoje transliuojamose laidose rodomas beveik vien išorinis, paradinis gyvenimas, prievartos ir sekso scenos, todėl paaugliai suvokia egzistuojant katastrofišką prarają tarp nykios realybės, kurią jie mato savo kieme, mokykloje, ir dekoracijų televizoriaus ekrane. Gyvenime ir televizijoje supratimas apie gėrį ir blogį, apie turimą ir vargą, garbę ir niekšybę skiriasi, nepanašūs ir patys herojai. Televizija parodo savo blizgučius paaugliams, kuriems galioja kitos vertybės – pinigai ir sėkmė bet kokia kaina. Jei nori išsiskirti iš pilkos masės – pasiskelbk esąs gėjus, „patalpink“ savo užpakalio atvaizdą internete, pasigirk, su kuo permiegojai. Televizijos reklama įtraukia į savo ypatingą pasaulį neįveikiama jėga, kur vietoj meilės – seksas, vietoj draugystės – galvažudžių sueigos, vietoj darbo – žaidimai, plėšimai, žudymai. Todėl nenuostabu, kad į sociologų klausimą, kuo norėtų būti užaugę, dauguma mergaičių atsakė svajojančios tapti prostitutėmis, o vaikinai – banditais. Rusijoje per metus apie du milijonus jaunų netekėjusių merginų, apgautos televizijoje propaguojamo saldaus gyvenimo įvaizdžio, atsikrato *dolce vita* iliuzijų ginekologo kėdėje atliekant abortą (18).

3 aspektas. Šiais laikais žmogus tiki žiniasklaida, į jos skleidžiamą melą „žiūri pro pirštus“. Juk vis vien niekas neatsiprašo suklydęs ar pamelavęs. Visai neseniai (2008-07-17) internete radome tokią informaciją: apklausus 800 respondentų, 31.37 % jų (251 žmogus) išreiškė pasipiktinimą rusiškų programų transliavimu per Lietuvos televizijas (19). Neseniai paskaičiavome, kiek per 10 Lietuvos televizijos kanalų (LTV, LNK, Baltijos, 3 kanalą, TV I, TV 2, Tango, Balticum, TV 5 ir TV 11) 2005 – 2008 metais rodyta rusiškų meninių filmų. Taigi, vien TV 5 kanalas juos rodo 1-2 kartus per savaitę. Kiti kanalai praktiškai ne. Taigi, per ketverius metus iš keliolikos tūkstančių kino filmų parodyta keliasdešimt rusiškų. Tai gal ir piktnažiūrovus, žiūrinčius tik TV 5 kanalo programas. Bet iš kur tiek daug šio kanalo žiūrovų? Ir visi pikti. Pagrindinė masė demonstruotų filmų (apie 88 %) – JAV gamybos, kartais ir su kitataučiais, bet dominuojant JAV. Ar tai dar vienas aštrokas bakstelėjimas rusams – mes nenorim rusų filmų, o juos mums vis kiša, ar tai kurio nors patologinio nevėkšlos politiko užsakymas? Kodėl taip iškraipomi faktai?

Masinės informacijos priemonės vis gąsdina, kaip viskas blogai: buvo, yra ir bus. Esą, šiuo metu tikrai negera; kaip buvo anksčiau – nieks nebepamena, bet užtai kaip blogai bus ateityje! Viskas eina tik blogyn ir blogyn. Kokie mes nevykėliai ir kokie niekam tikę mūsų vadai (išskyrus laikraščių ir TV kanalų)! Ir teismų sistema, net Konstitucinis teismas. Gera tik žiniasklaida. Buvusioje „Komjaunimo tiesos“, (dabar – „Lietuvos rytas“), ketvirtajame puslapyje (dabar – antrajame) vadinamieji du „apaštalai“ apžvelgdavo problemas mūsųose, vertindavo ir leisdavo sau kritikuoti, smerkti ar girti mūsų kasdienybę, praeitį ir ateitį. Patys – aukščiau kritikos. Nekomentuodami, cituojame R.Valatkos „nuosprendį“, o taip pat kito Švento Rašytojo iš „Veido“ (ne Snukio) teiginius, jog visi vyrai kvailiai, o premjeras dar ir priekurtis juokdarys:

R.Valatka. Nematomo fronto apkasai ilgėja. //Lietuvos Rytas, 2002 m. kovo 4 d., Nr.51, p.4.

„Lietuvos radijo ir televizijos taryba antradienį gavo šiurpą varantį raštą: Lietuvai stojant į NATO ir Europos Sąjungą(...) nerimą kelia padėtis provincijoje, kur ekonominė padėtis sąlygoja ir informacinį badą. Žmonių nepakankamu informuotumu gali pasinaudoti grupės, siekiančios destabilizuoti šalį ir valstybę“.

V.Landsbergis? Neatspėjote.

Apokalipse gąsdina premjeras A.Brazauskas.

Kas čia dabar žiebė?

Savaniai vėl renkasi pakaunės miškuose? Sportiniu kostiumu persirengusio generolo J.Kronkaičio vadovaujamas Tauragės batalionas artėja prie Seimo? Suvalkijoje – valstiečių maištas?

Kur ten. Tai gal Apvaizda apšvietė A.Brazauską ir jis staiga suprato, kokias aguonas kaime daigino jo bendražygiai einoriai, pronckai, bradauskai, velikoniai? Sėjo neapykantą Lietuvos nepriklausomybei, NATO, Europos Sąjungai, Amerikai. Viskam, kas vakarietiška.

Apie einorius – nė žodžio.

Didysis gelbėtojas apokalipsę regi atsivėrusioje eterio skylėje: „Lieka vis mažiau laidų, kur galima tiesiogiai išgirsti Lietuvos provincijos nuotaikas ir daryti jai informacinį poveikį“.

Ar mūsų kaimas – nebe Lietuva? Ar kaimietis – toks pušas, kuris šiaip informacijos nesuvokia, todėl jam reikia atskiros kaimo televizijos? A.Brazausko isterija atsiduoda pastipusiu šunimi.

Yra toks Loftuso valdymo dėsnis: „Kartais viršininkai vadovauja, remdamiesi knyga, nežinodami, kas ją parašė ir kokia tai knyga“.

Pabandykime išsiaiškinti ne tai, ką premjeras parašė, o tai, ką jis nuslėpė, reikalaujamas, kad „kaimo žmonės gautų teisingą ir objektyvią informaciją“? Kokių kaimo laidų dingimą iš ekrano susekė AMB agentūra?

Šerloko Holms'o nereikės. Lietuvos televizija neberodo „Pyragų nebus be noragų“. Lietuvos radijas dieną nebekartoja rytinės laidos „Kaip žmonės gyvena“.

Ir dėl to premjeras muša panikos būgnais? Būtent. Bet juk šios laidos netryško meile nei ES, nei NATO. Švelniai pasakius.

Premjero patarėjas A.Juozaitis laidoje „Kaip žmonės gyvena“ su buvusiu premjero metraštininku B.Rupeika praleisdavo nemažą dalį darbo dienos. Vaidindavo save, gąsdindavo kaimą Vakaraus ir Europa. Kaimas filosofą ir dabar girdi. Užtat miesto miegaliai – nebe. Toooks praradimas.

Kol eteryje buvo antiintegracinių laidų, valstybėje buvo saugu.

Jų atsisakyta – ir iškart Sodoma su Gomora. Kas paduos A.Brazauskui vandens stiklinę?

To, ką kaime nuveikė kolchozų nomenklatūra, LDDP ir A.Brazauskas, jokie informacijos vakuumai ar srautai nebepakeis.

Į besiribojantį su sveiku protu premjero rūpestį antiintegracinėmis laidomis LRT galima būtų nekreipti dėmesio.

Tačiau tuo pat metu slapta kuriamos absurdiškiausios įstatymo pataisos, kurios leistų pakeisti valdžiai nepaklusnią visuomeninio transliuotojo vadovybę.

Vėliausia LRT perversmo data – balandis. Premjeras ir jo patarėjai nuolat primena LRT vadovams, kas yra telefoninė teisė.

Ir spaudos rinkoje vyksta įdomūs persistumdymai. Į avansceną išeina nauji leidiniai ir savininkai. Rinkos pirštas? Galbūt. Bet štai kas įdomu - visi naujieji žaidėjai turi šiokių tokių sąsajų su Rusija.

Į Tėvynę staiga grįžta sūnus paklydėlis – netipinis, talentingas ir ilgametis SSSR televizijos atstovas Vakarų Europoje. Meta aukštą postą Rusijos ministerijoje ir perima kuklaus dienraščio Lietuvoje vadžias.

Pridėkime meistriškai aranžuojamą puolimą prieš nuosekliai už šalies narystę NATO pasisakantį „Lietuvos Rytą“. Į puolimą įtraukiamos vis naujos pajėgos, protingai keičiamos atakos kryptys. Triukšmo daug, bet nei skambių bylų, nei teismo procesų.

Užtat kiek laimima laiko. Ar tokia režisūra – beraščių mūsų prokurorų nosiai? Noro sumažinti informacijos srautą, palankų narystei NATO, gali neįžiūrėti tik tas, kuris mato vien savo batų galus.

Ar tai – tik atsitiktinumų grandinė? Ką gi, būna. Bet jei jau viešai tvirtinama, kad vien tik „LUK-oil“ metė 3 mln. dolerių propagandai Lietuvos spaudoje prieš „Williams“ atėjimą į Mažeikius, kiek gali mesti pinigų visa Rusija prieš Lietuvos tapimą NATO nare?

Bandau atsargiai prognozuoti: per likusius aštuonis mėnesius iki NATO viršūnių susitikimo Prahoje pamatysime dar daug nelietuviškai tiksliai apskaičiuotų antilietuviškų ėjimų.

Beje, supertikslumas net nebūtinai. Aklo pavydo ir bukumo prifarširuoti mūsų valstybiniai veršiai su meile kimba ant kiekvieno pakištuko. Lapkričio mėnesį, Lietuvai tapus (arba ne) NATO nare, visi triukšmai kaip prasidėjo, taip staiga ir nurims“ (20).

4 aspektas. A.Bačiulis. Vietoje premjero – priekurtis juokdarys (Europos komisija ketina taikyti Lietuvai tiesioginį valdymą)// Veidas, 2008,06,30 p.14.

„Jei kas iki šiol dar manė, kad Lietuva turi premjerą, tai po praėjusios savaitės įvykių turėjo įsitikinti, kad Gediminas Kirkilas yra ne kas kitas, kaip juokdarys. Tiesa, jo pokštų, pasakytų itin rimtu ir netgi išsikeidusio žmogaus tonu, niekas nesuprato. Bent jau taip G.Kirkilas bandė teisintis po to, kai jo norą apskusti eurokomisarę Dalią Grybauskaitę Europos Komisijos

prezidentui sukritikavo visi, kas tik netingi. Įskaitant prezidentą Valdą Adamkų, kuriam premjero neva „juokeliai“ irgi pasirodė nejuokingi.

Na, bet tiek jau to dėl tų G.Kirkilo vaikiškų norų užčiaupti nemalonią kritiką. Daug svarbiau yra tai, kad dar mažiausiai ketvirtą mėnesių (o gal ir ilgiau) Lietuvai teks gyventi be Vyriausybės ar bent jau be jos vadovo, nes, sutikite, po to, ką išgirdome iš G.Kirkilo pastarąją savaitę, vadinti jo premjeru paprasčiausiai nebeįmanoma. Ne tik todėl, kad D.Grybauskaitė nebemato jokio reikalo su juo bendrauti, savo išvalgas būdama linkusi pateikti kitos, rudenį po rinkimų atsirasiančios Vyriausybės atstovams. Nuosprendį G.Kirkilui praėjusią savaitę paskelbė ir D.Grybauskaitės kolega, už ekonominę ir pinigų politiką atsakingas komisaras Joaquinus Almunia.

Sutikite, kai eurokomisaras pareiškia, kad rudenį jis pats atvyks patikrinti, kaip Vyriausybė sudaro kitų metų biudžetą, tai jau nebejuokinga. Tai reiškia, jog J.Almunia visiškai nebeįsitiki G.Kirkilo ir jo kabineto gebėjimais savarankiškai sudaryti tokį biudžetą, kad jis sugebėtų atlaikyti artėjančią krizę. Paprasčiau sakant, J.Almunios požiūriu, G.Kirkilo Vyriausybė jau neveiksni ir Europos Komisija ketina taikyti Lietuvai kažką panašaus į tiesioginį valdymą iš Briuselio.

O ką į tai G.Kirkilas? Jis, kaip paaiškėjo iš pradinio Vyriausybės spaudos tarnybos pranešimo, nieko panašaus iš J.Almunios neišgirdo. Priešingai, premjerui pasirodė, kad eurokomisaras teigiamai įvertino Lietuvą, nurodydamas, kad mūsų šalies ekonominė padėtis yra geriausia visame Baltijos regione. Matyt, ne tomis ausimis klausėsi.

Tiesa, to fakto, kad, J.Almunios požiūriu, Lietuvos ekonomika vis dėlto leidžiasi, G.Kirkilas nuslėpti nesugebėjo. Tačiau bent jau pabandė žongliruoti žodžiais. Visame pasaulyje ekonomikos lėtėjimas ir infliacijos didėjimas suprantamas kaip krizė. Tik ne Lietuvoje. Premjero kėdėje sėdinčio priekurčio juokdario požiūriu, tai vadinama „švelniu juokdario nusileidimu“. Bent jau tuo G.Kirkilas bandė įtikinti Seimo narius, aiškindamas, kodėl Vyriausybė nerengianti jokios antikrizinės programos.

Gaila, G.Kirkilas nepatikslino, kiek Lietuvoje bus tokių, kurie nusileis „švelniu juokdario būdu“. Ir kur jie nusileis? Įtariu, daugelis rinkėjų norėtų, kad į Lukiškes...“ (21).

Teisdayns, smerkiantis bei teisiantis apaštalas ėmėsi ir sporto. Aptalžęs vienus: [...] „kaimiška politika – su vietiniais Seimo girtuokliais, nykiais vagiškais iš Tapšnotojo, Kėdainių kniaziaus ir kitų gaujų, su naftalininiais patriotais, šokdinamais pagal rusiško vamzdžio dūdelę“ [...], ėmėsi tautinės religijos gelbėtojo vaidmens: [...] „krepšinio rinktinės Lietuvai reikia kaip

oro. Kad galutinai nesuprovincialėtume. Kas įtikins, išprašys – Šarai, Ramūnai ir kiti, dar neišeikit! Lietuva be jūsų – Lietuva trejus metus be vilties“ (22). Tokie širdį veriantys nevilties rypavimai pasigirdo dar Olimpiados dienomis, o praėjus porai dienų po sugrižtusių Vilties šaltinis taip mosikavo rankomis, kad žurnalistei sutrenkė smegenis. Čia jau ir žurnalistai išvadino žvaigždes niekšeliais, padugnėmis. O V.Garastas, krepšinio federacijos prezidentas, tiesiai pareiškė: „Visi juos liaupsina, ant rankų nešioja, milijonus moka, kaip kitaip jaustis? Save laiko žvaigždėmis, tačiau negalvoja, kas, kada galima, o kada ne“. O žurnalistė S.Žemaitytė kreipiasi į tas žvaigždes ir žvaigždutes: „Brangūs Lietuvos rinktinės krepšininkai, prieš užsimodami kumščiu prieš savo darbą atliekantį žurnalistą ar pripampę alaus užsimanę nusilengvinti viešojoje vietoje, nepamirškite – jeigu aikštelėje esate didvyriai, jeigu nusipelnėte Lietuvai, iškilote juk visuomenės dėka. Beje, ir tos pačios žiniasklaidos. Ta pati visuomenės dalis, kuri jus kadaise iškėlė į padanges, greitai gali nuleisti kaip paprasčiausias šiukšles (23). Žiniasklaida – jėga!

5 aspektas. Pilietinės visuomenės ekspertai konstatuoja, jog žiniasklaida yra viena silpniausių pilietinės visuomenės grandžių Lietuvoje. Dominuojantis neigiamas įvykių atspindėjimas bei analizės trūkumas, alternatyvų nepateikimas korumpuotiems, tik savo nauda besirūpinantiems politikams neleidžia pastebėti teigiamų veiksnių ir pokyčių, neatskleidžia problemų sprendimų galimybių. Žiniasklaida sukuria užburtą ratą, o pati toliau „bukina“ auditoriją. Paplitusi užsakomųjų straipsnių praktika leidžia ir toliau nekreipti dėmesio į publikos poreikius ir lūkesčius, o didelė dienraščių rinkos koncentracija trukdo įeiti į rinką naujiems veikėjams (24).

Naujos ir jaunos kartos žurnalistai ima blaiviau bei kritiškiau vertinti žiniasklaidą, jos daromą įtaką. „Manipuliuodama kalba, žiniasklaida kuria mums naują realybę, kurios pagrindas yra savo pačios reklama. Žiniasklaida ir modernios komunikacijos priemonės mums tampa langu į pasaulį, kitoks pažinimas išstumtas į paribius. Nesiginčysim – jei objekto nėra „Google“ paieškos sistemoje, tai absoliučiai daugumai jis ir neegzistuoja. Medijos kanalų atsiradimo prielaida – tai XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje atsiradęs masinės komunikacijos fenomenas, kuris reiškėsi ne tik laikraščiais ir žurnalais, tačiau ir kinu, muzika, radiju. Šios priemonės kūrė kokybiškai naują visuomenės modelį – masinę visuomenę, kuri iškart pasirodė su šalutiniais elementais: socialine izoliacija, etinių, religinių ryšių nykimu... Žiniasklaida niekada nebuvo objektyvi ir, matyt, nebus. Tai tik populiarus mitas. Žiniasklaidoje pastebimas politinis kryptingumas, tendencingas informacijos pasiskirstymas kairiųjų ir dešiniųjų politinių jėgų atžvilgiu. Medijos manipuliacijos reiškiasi ir politine propaganda. Žiniasklaida tapo ir verslininkų

konkurencijos arena. Neretai žiniasklaidoje pasirodo surežisuoti įvykiai – tikrų įvykių reikšmė hiperbolizuojama, nuspalvinama specifiniais komentarais ar falsifikuojama papildomomis detalėmis. Žymių žmonių bruožai sukuriama tokie, jog sunkiai atitinka realybę: vaidmenys, kuriuos jie privalomai turi atlikti, sudaryti iš gausybės savybių, kurių vienas žmogus normaliomis sąlygomis niekada negalėtų realizuoti. Taip kuriamos charizmatinės asmenybės.“

Medija demonstruoja ir įtvirtina vertybes. Net tokie dalykai, kaip karas, yra sumodeliuoti sėkmingų viešųjų ryšių ar žiniasklaidos kryptingumo. Neretai ryšių su visuomene specialistai dirba „pardavinėdami“ karą pasauliui, ypač tada, kai karo eiga sudėtinga, o priežastys maskuojamos. Taip sukuriama karo „laimėtojai“, „pralaimėtojai“, „gerieji“, „blogieji“, „kaltininkai“, „teroristai“ ir pan., propaguojamos politinės, ideologinės maksimos. Viena iš medijos manipuliacijos gudrybių – šmeižtas. Nuolat apšmeižiant kurį nors asmenį internete, formuojamas neigiamas jo įvaizdis. Taip dažnai įvyksta prieš rinkimus. Televizija sunaikina ribas, skiriančias privačias, politines ir viešąsias erdves, imituoja ir dubliuoja įvairių institucijų veiklą. Visuomeninė sistema gali būti laikoma žiniasklaidos projektų užsakove, kuri vargiai gali reprezentuoti tiesą. Tauta priversta rinktis iš to, kas jai siūloma. Pats žiūrovas nėra visagalis televizijos klientas, jis – recipientas, priimantis, tačiau vargiai įtakojantis TV programų tinklelius. Daugiau ne žiniasklaida yra tokia, kokia visuomenė, o visuomenė kuo toliau, tuo labiau tampa tokia, kokia kuriama žiniasklaida. Televizijos pradininkas D.Sarnoffas teigė, kad televizija bus komercinė, arba jos nebus išvis...(25).

„Laikraščiu galima užmušti musę ir žmogų“ – taip būsimus žurnalistus moko dėstytojai. Ne viskas, kas skelbiama žiniasklaidoje yra absoliuti tiesa. Internetas – ne koks nors pasiplepėjimas su draugu apie seksualinius nuotykius, o milijoninė auditorija. Užtenka komentaruose prie vieno teksto užsiminti „girdėjau, rytoj brangs benzinas...“, ir bent keletas vairuotojų dar tą pačią dieną pakeliui į namus užsuks į degalinę – dėl viso pikto. Virtualioje erdvėje galima paskelbti bet ką. Manipuliavimas informacija dažnai suvokiamas kaip kryptingas nuomonės formavimas. Galima pirmiau sukurti tam tikrą scenarijų, pvz. butų brangimo, o paskui stebėti, kaip butai iš tiesų brangsta, nes dėl gando žaibiškai padidėja jų paklausa. Ir mirtis žiniasklaidoje tampa prekė. Dar geresnė prekė yra mirštantis, t.y. sunkiai sergantis ar merdintis žmogus. Žiniasklaidoje nuolat pasirodo „keisti tekstai su žymių žmonių sąrašais, į kuriuos įtraukiami tie, kurie serga ar yra neseniai sirgę sunkiomis, dažniausiai nepagydomomis ligomis, arba nuo tų ligų mirę. Taigi visi tarytum laukia, kol kas nors iškeliaus Anapilin, kad lyg maitvanagiai akimirksniu galėtų pasičiupti šią žinią ir šaukti visam pasauliui.

Dezinformaciją skelbti žiniasklaidoje įstatymai draudžia. Interneto tai neliečia. Bet ir nekaltas melas gali sukelti ne tik skausmą vieno žmogaus artimiesiems, bet ir masinę psichozę (26).

Kita vertus, internete pasisakoma ir prieš pačią žiniasklaidą – juk drąsiau eiti prieš galingąją jėgą anonimiškai. Pateiksime keletą atsiliepimų į A.Maldeikienės straipsnį „Normalios valstybės link – be korumpuotų žurnalistų“. **Eglės komentaras:** „Lietuvoje vyksta draskymasis dėl pinigų ir taip vadinamųjų „reitingų“. Nebėra jokių vidinių stabdžių. Visuotinis išprotėjimas-nužmogėjimas. Ir labai gaila, kad vienas didžiausių Lietuvos laikraščių taip pat sėdi toje duobėje. Gaila. Jame dirba ir tikrai gerų ir padorių žurnalistų. Lietuvai tiesiog verkiant reikia nebulvarinio, rimto laikraščio, be lavonų, kraujo ir nusikaltėlių pirmame puslapyje. Su rimta įvykių analize. Kada tokio sulauksime?“ **VDV replika:** „Mūsų žiniasklaida kryptingai vykdo valstybės pamatų trupinimą. Pažiūrėkit, koks „Lietuvos Ryto“ laikraščio pirmas puslapis. Beveik kaip penktas. Vien negatyvas. Atrodytų, tokia šalis turėtų būti pasmerkta atsilikimui. Bet kartais tenka parašyti, kad ES šalis vejamės tris kartus greičiau, nei tai daro Lenkija, kad, pvz. Latvijos verslininkus baigiame paguldyti ant menčių, kad Landsbergis ar koks menininkas gavo tarptautinį apdovanojimą. Bet tokiu atveju lietrytyje būna labai maža ir toli nukišta žinutė.“ (27). **eee pareiškia:** „Laikraščiuose labai pasigendu maloniai nuteikiančių teigiamų žinių. Juk jei kas neigiamo nutinka, tai būtinai į pirmą puslapį ir dar papildomai išpučia didžiulį burbulą, piktindami mažiau apie dalyką išmanančius žmogelius. Negi dabar pasauly viskas tik bloga?!!!“ (28). **Senis:** „Per daug eskaluojama nelaimės ir tragedijos... Ką mes, primindami kiekvieną dieną auklėjam – jaunimą, save, nusikaltėlius. Daugiau reikėtų gerų darbų ir veiklos skelbti viešai, o ne save plakti...“ **LNK D.Mockaus TV:** „Taigi tokia TV kaip LNK gali formuoti Lietuvoje neigiamus aspektus...“ **???? Nesuprantu:** „Nesuprantu mūsų TV, nei LNK, nei TV 3, kai kokią neblogą meninį filmą ar dokumentinį gerą (pvz. šokiruojančią dokumentiką) rodo po pusiaunakčio, visas vakaras prikištas debilų gyvenimo istorijų, kuo daugiau nelaimių, kuo daugiau purvo ir kraujo. Arba kvailų klykaujančių blondinių. Baikit daryt šou iš šūdo“. **Hulk rašo:** „Šlykštoka laida tos „Srovės“. O keičiausia yra tai, kad daugelis tos laidos personažų laiko už garbę dalyvauti panašiuose TV „projektuose“. Kaip vadinti tuos žmones, kurie viešina savo asmeninį gyvenimą? Exhibicionistais? (29).

Nežiūrint to, kad lietuviai kai kurių apklausų duomenimis yra vieni pesimistiškiausių Europoje, Vilnius – pozityviausias Lietuvos miestas. „Manau, derėtų pakeisti spaudą. Šiandieniniais informacijos kanalais pateikiama labai daug neigiamos informacijos: apie

avarijas, vagystes, žmogžudystes ir pan. Kodėl niekas nepraneša apie žmones, kurie padaro ką nors gera? Informacijos užblokuoti negalima, tačiau informacijos šaltiniuose galėtų būti daugiau teigiamų naujienų. Mes negalime išugdyti vilniečių taip, kad jie nuolatos šypsotųsi, tačiau, pradėjus skatinti pozityvumą dar mokykloje, užtektų trejų metų, ir pajustume bent nedidelį pokytį“ – S.Simonaitytės, pozityvaus mąstymo instituto direktorės mintys (30).

Nesame mes nei savižudžių, nei alkoholikų, nei emigrantų kraštas. Ir ne krepšininkų, gal tik labiau išsiskiriame iš kitų sporto šakų. Baigiu Miglės Mockutės obalsiu: „Nustokime plaktis – Lietuvą gerai vertina rimtoji užsienio spauda“ (31).

LITERATŪRA

1. М. Северов. Компьютерная белая горячка// Аргументы и факты (АиФ). 2001, Но.18.с.7.
2. <http://www.healthscout.com/printer/1/531620/main.html> (2006.03.21)
3. О. Костенко-Попова. Выколотые глазки вместо вечерней. // АиФ. 2001. Но.31. с.12.
4. В. Костилов. Россия на ложе разврата. // АиФ. 2007, Но.9. с. 8.
5. Ю. Шигарева. Взрослые страсти детского Эвродиденияю. // АиФ. 2005, Но. 48. с. 30.
6. Ю. Шигарева. Ю.Соломин – Мой полковник Славин – это же их агент 007. // АиФ. 2005. Но. 27. с. 3.
7. Миллионы за хи-хи. // АиФю 2008. Но. 32. с. 24.
8. G.Putelytė, M.Augustinaitytė. Turtingiausi lietuviai. //Veidas. 2008, Nr.23, birželio 9, p. 34-41.
9. В. Костилов. А вдруг пригодится... // АиФ, 2008. Но. 32. с.7.
10. A.Dvorkin. Įvadas į sektą mokslą.- <http://www.stok.lt/mususcient.html> (2005.09.19)
11. „Reikia ugdyti atlaidumą“. Poetas Justinas Marcinkevičius atsako į savaitraščio „Sargyba“ klausimus. // Sargyba. 2000, Nr.32, rugpjūčio 10 d., p. 1-2 . (Kalbėjosi D.Bendikaitė).
12. S. Macaitis. Jeigu nemėgsti prievartos – nevaikščiok į kiną! // Lietuvos Rytas. 2000, rugsėjo 5 d., Nr. 208, p.8.
13. G.Leškevičienė. TV grėsmė nepilnamečiams didesnė nei įsivaizduojate. // Žurnalistų žinios, 2006 m. birželio 12 d. <http://www.delfi.lt/news/economy/Media/article.php?id=9844915> (2006.06.13).

14. J.Hamblen. How Communities May Be Affected by Media Coverage of Terrorist Attacks. – National Center for Post-Traumatic Disorder, Department of Veterans Affairs. http://www.ncptsd.org/facts/disasters/fs_mediadisaster.html?printable=yes (2004.09.24)
15. M.Jackevičius. Pūras: jaunimą „apkrečiame“ sakdami, kad Lietuva – savižudžių kraštas. – <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=12370370> (2007.03.05)
16. Žiniasklaida skatina nusižudyti? // Lietuvos žinios. 2008.03.04. <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=16193768> (2008.03.05)
17. Reporting on Suicide: Recommendations for the Media. American Foundation for suicide prevention. 2004, p. 8. www.afsp.org.
18. В. Костиков. И пусть бабушки поплачут... // АиФ, 2008. Но. 8. с.7.
19. Balsavimo rezultatai.- <http://www.bernardinai.lt/?url=voting/30> (2008.07.17)
20. R.Valatka. Nematomo fronto apkasai ilgėja. // Lietuvos rytas, 2002 m. kovo 4 d., Nr.51, p.4.
21. A.Bačiulis. Vietoje premjero – priekurtis juokdarys. Europos Komisija ketina taikyti Lietuvai tiesioginį valdymą. // Veidas. 2008.06.30. p.14.
22. R.Valatka. Taip, mūsų tik trys milijonai. // Lietuvos rytas, 2008 m. rugpjūčio 25 d. Nr.192, p.2.
23. S.Žemaitytė. Lietuvos krepšininkai: žvaigždės ar niekšeliai? // L.T., 2008 m. rugpjūčio 28 d. Nr. 193, p. 2-3.
24. Žiniasklaida – viena silpniausių pilietinės visuomenės grandžių Lietuvoje, teigia ekspertai. – <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=11499161>
25. K.Karnickaitė. Giliai paviršutiniška žiniasklaida. Manipuliavimo menas (I-II). <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=11227470> (2006.12.04);
<http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=11392526> (2006.12.04);
26. E.Digrytė. Kaip internete palaidoti žmogų. <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=14283884> (2007.09.07).
27. Komentarai <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/article.php?id=10658123&com=1&s=2&no=0> (2006.09.11).
28. Komentarai <http://www.delfi.lt/news/daily/voxpopuli/article.php?id=14449728&com=1> (2007.09.22)
29. Komentarai <http://www.delfi.lt/news/economy/Media/article.php?id=15091570&com=1> (2007.11.23)

30. L.Gatavynaitė. Vilnius – pozityviausias Lietuvos miestas. // Miesto žinios. 2008.04.12-18, Nr.15, p.3.
31. M.Mockutė. Nustokime plaktis – Lietuvą gerai vertina rimtoji užsienio spauda. – <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=17409526> (2008.06.17)

MEDIA AND AGGRESSION

Prof. Gediminas Žukauskas¹
Assoc. Prof. Dr. Robertas Veršinskas²
Assoc. Prof. Dr. Algis Jasulaitis³

¹National Forensic Psychiatry Service Lithuanian Ministry of Health,
²Mykolas Romeris University,
³Vilnius University

S U M M A R Y

We are lost inside ourselves and among ourselves: many things occurred in the past century that our mind cannot even mediate upon – laws (laws of nature, moral laws) melted, rubbed off... Even ten amendments became worthless. Moral – what is it? It lost boundaries, vanished, and we became like jelly – materially, morally: we can say anything we want, write anything we want. Who ever is more impudent – is right, who is without limits – is first. If you still have standards of behavior, than you are fool, coward and opposite – out of fear you become aggressive. Aggression, suicide, antisocial behavior – these are the cause of phenomenon spread throughout all times from known times till this day – in all religions and nation states. However it was never been widely illuminated by media and massive information means (MIM), which never been so influential on our society, political life and us.

This research unfolds MIM (TV, internet, newspaper) influence on all social levels. Negative phenomenon tolerated of all kinds by this means, their influence on youth and consequences. Politicians and political parties are using MIM for different reasons and needs. TV shows influence violence, aggression, suicidal, apparel of crime. All kinds of movie production influence on our morals, new cost on life value, and dynamics.